

Samen verder bouwen en waarmaken

Weergave van de resultaten van
de dialoog nieuwe speerpunten
Wmo/Jeugdhulp

Samen verder bouwen en waarmaken

Weergave van de resultaten van
de dialoog nieuwe speerpunten
Wmo/Jeugdhulp

Inhoudsopgave

1. *De speerpunten voor Wmo en Jeugdhulp in beeld* pag. 4
2. *Achtergrond nieuwe speerpunten Wmo en Jeugdhulp* pag. 5
3. *Dialog; Enschede deed mee* pag. 7
4. *Praktijkperspectieven van de deelnemers* pag. 8
5. *De 6 speerpunten voor de Wmo en Jeugdhulp* pag. 9
6. *Wijze van monitoren* pag. 17
7. *Betaalbaarheid van de zorg* pag. 18
8. *Tot slot: hoe verder?* pag. 19

Bijlagen

1. *Visies en principes als onderleggers voor deze notitie* pag. 20
2. *Overzicht relevante documenten en nota's* pag. 22
3. *Resultaten inventarisatie* pag. 22
4. *Begrippenlijst* pag. 23

1. De speerpunten voor Wmo en Jeugdhulp in beeld

*De gemeente Enschede wil ondersteuning aan inwoners transformeren én het sociale stelsel betaalbaar houden. Daarom zijn we toe aan een update van het beleid voor de Wmo en Jeugdhulp. Met nieuwe of aangescherpte speerpunten, die de **transformatie** in de praktijk helpen waarmaken.*

Na een uitgebreide raapleging van cliënten(vertegenwoordigers), belangenbehartigers, zorgprofessionals, wijkteammedewerkers, medewerkers gemeente, enkele raadsleden en Wmo-raadsleden, hebben we 6 praktijkgerichte speerpunten benoemd voor de komende periode. Met bij elk speerpunt concrete prioriteiten, gerangschikt naar belangrijkheid:

Speerpunt 1 Heb lef en wees er op tijd bij

- Prio 1 Stimuleren samen snel handelen
- Prio 2 Versterken van de wijk- en buurtnetwerken
- Prio 3 Wijk- en buurtgericht werken met gebruik van data

Speerpunt 2 Integrale ondersteuning en samenwerking

- Prio 1 Meer samenwerking tussen zorgaanbieders onderling en binnen de gemeente
- Prio 2 Naar één gemeenschappelijk beleidskader sociaal domein
- Prio 3 Onderzoek naar minder aanbieders

Speerpunt 3 Cliënt (resultaat) voorop

- Prio 1 Cultuurverandering door verbeteren scholing/training cliëntgericht werken en een gezamenlijk leerprogramma
- Prio 2 Cliënt meenemen in de verandering
- Prio 3 Betrekken ervaringsdeskundigen
- Prio 4 Meer bekendheid geven aan onafhankelijke cliëntondersteuning

Speerpunt 4 Focus op jeugd en gezin

- Prio 1 Doelmatig organiseren van ondersteuning voor gezinnen met meervoudige problematiek
- Prio 2 Nog meer preventief
- Prio 3 Geen kinderen meer van plek naar plek

Speerpunt 5 (Langer) zelfstandig wonen

- Prio 1 Zorgen voor geschikte voorzieningen in de woonomgeving
- Prio 2 Door-ontwikkelen zorg en wonen
- Prio 3 Verbeteren geschiktheid woningen/wonen

Speerpunt 6 Algemene voorzieningen beter benutten

- Prio 1 Cultuuromslag inwoners en professionals
- Prio 2 Laagdrempeligheid en toegankelijkheid
- Prio 3 Algemene voorzieningen voor verschillende gebruikers
- Prio 4 Door-ontwikkelen (digitale) Wijkwijzer

2. Achtergrond nieuwe speerpunten Wmo en Jeugdhulp

Enschede wil een stad zijn waar iedereen zichzelf zoveel mogelijk kan redden en mee kan doen; waar nodig met hulp uit de omgeving. Zo kan elke Enschedeër naar school, (vrijwilligers)werk doen, sporten en sociale contacten onderhouden. Wie het toch niet helemaal redt, geven we een steuntje (of duwtje) in de rug. Zo laagdrempelig mogelijk in de vorm van algemene voorzieningen in de eigen omgeving. Is er toch meer hulp nodig, dan bieden we die met een individuele voorziening vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet.

Nieuwe Wmo- en Jeugdhulptaken

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de Wmo-taken individuele begeleiding en maatschappelijke deelname en voor Jeugdhulptaken. Dat bleek een enorme opgave, doordat het beschikbare budget tegelijkertijd drastisch minder werd. Er ontstond jaarlijks een tekort van vele miljoenen, wat leidde tot raadsdiscussies over de betaalbaarheid van de zorg. Dit probleem speelt in vrijwel alle gemeenten. De Wmo- en Jeugdhulptaken zijn gericht op de volgende doelen:

- inwoners wonen langer zelfstandig.
- inwoners zijn financieel zelfstandig.
- de jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten.
- inwoners participeren in de samenleving.

De afgelopen jaren lag de nadruk vooral op de transitie; het overnemen van de Wmo- en Jeugdhulptaken van het Rijk en het continueren van zorg aan cliënten. Nu moeten we volop aan de slag met de **transformatie**, voor ondersteuning die:

- zo nabij en zo vroeg mogelijk is.
- zo licht mogelijk, en zo zwaar als nodig is.
- zo gewoon mogelijk is, vanuit algemene voorzieningen.
- op het cliëntresultaat gericht is, uitgaande van eigen kracht, geholpen door het eigen netwerk, eventueel aangevuld door professionals.

De doelstelling van de transformatie in het sociaal domein is tweeledig, waarbij de inhoud voorop staat. Inhoudelijk is de doelstelling dat mensen waar mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leven

en dat van hun naasten, met waar nodig ondersteuning vanuit de gemeente. Die ondersteuning is dan van goede kwaliteit.

Ontwikkeling financiële tekorten

Tegelijkertijd is de doelstelling om binnen de gestelde financiële kaders te blijven. We realiseren ons dat dit een onmogelijke opgave is. De transformatie is daarmee een zoektocht naar de balans tussen doen wat nodig is, en een halt toeroepen aan de stijgende tekorten. De kern van de transformatie is de menselijke maat, waarbij de inwoners zelf aan zet zijn en de overheid er als achtervang is.

Transformatie in de praktijk

Vanaf 2019 werken we Twentebreed met één integraal ondersteuningsmodel voor zowel Wmo als Jeugdhulp. Hierin staat niet het zorgaanbod voorop, maar het cliëntresultaat. Ook zien we meer algemene voorzieningen ontstaan en is er een lichte financiële verschuiving naar het voorliggend veld. Maar de financiële opgave blijft flink. De uitgaven zijn fors hoger dan de budgetten, doordat:

- het aantal ouderen groeit, terwijl de toegang tot **intramurale voorzieningen** afneemt.
- het aantal inwoners met een (complexe) problematiek groeit – jeugd én volwassenen - en/of doordat we hen eerder in beeld hebben.
- de kosten van ondersteuning door zorgaanbieders veranderen (CAO-ontwikkelingen).

Naar één integrale kaderstelling voor het sociaal domein

Deze nota richt zich vooral op de Wmo en Jeugdhulp, maar in de toekomst willen we naar één integrale kaderstelling voor het sociaal domein Enschede. Die wens komt ook duidelijk naar voren uit de gesprekken rondom deze nota. Voor nu is gekozen om eerst de richting voor de Wmo en Jeugdhulp goed uit te werken en succesvol te laten verlopen. De onderleggers voor deze nota zijn: het coalitieakkoord 2018-2022 'Trots, Lef, Bouwen, Kansrijk, Enschede', de inclusieve samenleving, de transformatieagenda, de Leidende principes voor de organisatie en de **omdenkers** ([zie bijlage 1](#)). Daarnaast zijn relevante ontwikkelingen en rapporten meegenomen, en verbindingen aangegeven met andere beleidsterreinen en parallelle ontwikkelingen, zoals de nieuwe Woonvisie, de Lokale Educatieve Agenda, het beleidskader voor de Enschedese Arbeidsmarktaanpak en de bestuursopdracht 'Coördinatie Transformatie Sociaal Domein' ([zie bijlage 2](#) voor een overzicht van relevante nota's en documenten).

3. Dialoog; Enschede deed mee

In februari 2019 begon de dialoog voor nieuwe speerpunten Wmo en Jeugdhulp. We gingen in gesprek met de meest relevante betrokkenen:

- inwoners, cliënt(vertegenwoordigers) en belangenbehartigers
- zorgprofessionals
- medewerkers Wijkteams Enschede
- medewerkers gemeente Enschede
- enkele (Wmo-)raadsleden
- andere betrokkenen, zoals deelnemers uit onderwijs en welzijn

De dialoog bestond uit vijf stappen:

1. Mogelijke speerpunten

Op basis van lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen, rapporten, (jeugdhulp)evaluaties en onderzoeken (zie [bijlage 2](#)) zijn 10 mogelijke speerpunten geformuleerd.

2. Definitieve speerpunten

Via een digitale vragenlijst en een webinarweek is de stad over deze speerpunten bevraagd (geïnteresseerden konden '[Het zorglandschap van Enschede](#)' lezen voor meer achtergrondinformatie). Hier kwam de kern van 6 speerpunten uit.

Deelname in het kort

500 relevante partners (gecontracteerde zorgaanbieders Wmo/Jeugdhulp, medewerkers wijkteams, medewerkers gemeente en cliëntvertegenwoordigers, 1.440 overige partners (welzijn, subsidiepartners, partnerbestand sociaal053) en 3.598 Enschede panel-leden. Zie [bijlage 3](#) voor een factsheet en het rapport van deze inventarisatie.

3. Prio's

Met ruim 100 deelnemers zijn verdiepende tafelgesprekken gevoerd en per speerpunt 3 tot 5 prio's geformuleerd. De uitkomsten daarvan zijn verwerkt in een concept-speerpuntennotitie.

4. Akkoord ophalen

In een afrondende commitmentsessie met bijna 80 deelnemers is die concept-speerpuntennotitie verder aangescherpt, totdat alle deelnemers achter de tekst konden staan. Daarnaast werd gezamenlijk de rangorde van de prio's onder elk speerpunt bepaald.

5. Besluitvorming

De definitieve speerpunten gaan begin mei naar de Wmo-raad. Het college stelt de speerpunten vervolgens vast en legt deze ter besluitvorming voor aan de raad (beoogde planning stedelijke commissie 3 juni 2019 en gemeenteraad 17 juni 2019).

“We gaan van klassieke inspraakprocedures naar dialoog bij de vorming van beleid: samen met inwoners, cliënten en partners stap voor stap invulling geven aan beleid en uitvoering. Volgens het Enschede Akkoord.”

- Wethouder van den Berg

4. Praktijkperspectieven van de deelnemers

De Wmo en Jeugdwet zijn er om mensen verder te helpen. Alle betrokkenen bij de uitvoering van deze wetten hebben hetzelfde doel, maar ieder heeft daarbij wel een eigen perspectief. Daarom delen we een aantal uitspraken van inwoners, cliënt(vertegenwoordigers), belangenbehartigers, zorgprofessionals, medewerkers Wijkteams Enschede, medewerkers gemeente Enschede en (Wmo-)raadsleden.

“Door het gesprek te kunnen voeren met cliënten, cliëntvertegenwoordigers, zorgprofessionals en wijkteams krijg ik een veel beter beeld van wat er speelt en nodig is.”

- Raadslid

“We hebben nu deze dialoog bij de vorming van beleid, dat is mooi. Maar hoe kunnen we een permanente dialoog tijdens de uitvoering, monitoring en evaluatie vormgeven?”

- Wijkteammedewerker

“Samenwerking komt niet vanzelf. Die moet worden georganiseerd. Het zou goed zijn als de gemeente daar regie in neemt en partijen bij elkaar zet.”

- Zorgaanbieder

“Maatwerk is dat je naar de inwoner als mens kijkt, niet als op te lossen vraagstuk.”

- Cliënt

“Samenwerking is al jaren het credo, en toch komt het blijkbaar lastig van de grond. Er wordt veel met bestuur en management gesproken, die het moeten doorvertalen naar de mensen in de praktijk. Volgens mij moeten we dat ‘kantelen’ en ons richten op de mensen in de praktijk. Faciliteer die, zodat er gedragsverandering komt en men echt ruimte durft te pakken zonder misschien angst voor afrekening.”

- Medewerker gemeente

“Wetten geven geen zorg, mensen doen dat. Het zijn de mensen in de zorg die het verschil maken.”

- Uitspraak Hugo de Jonge, minister VWS

5. De 6 speerpunten voor de Wmo en Jeugdhulp

Uit de dialoog zijn 6 breed gedragen speerpunten gekomen, gerangschikt naar prioriteit (zie ook [bijlage 3](#)). Deze speerpunten geven ons zicht op de belangrijkste behoeftes van inwoners/cliënten en professionals, maar ook op de belangrijkste prioriteiten per speerpunt; in welke zaken geloven zij het meest?

We sluiten af met essentiële randvoorwaarden: de betaalbaarheid van het stelsel en de monitoring.

De 6 speerpunten van de Wmo en Jeugdhulp:

- 1. Heb lef en wees er op tijd bij
- 2. Integrale ondersteuning en samenwerking
- 3. Cliënt (resultaat) voorop
- 4. Focus op jeugd en gezin
- 5. (Langer) zelfstandig wonen
- 6. Algemene voorzieningen beter benutten

”“Eerst dacht ik: zijn deze speerpunten nu zo nieuw? Dit doen we toch al wel? Hier is iedereen het toch mee eens? Maar gaandeweg begreep ik dat we de slag moeten maken om het in de praktijk waar te maken. Samen, en voortbouwend op wat er allemaal al is en in gang is gezet in Enschede.”

- Beleidsadviseur gemeente

Speerpunt 1. Heb lef en wees er op tijd bij

Van: werken binnen de 'schotten' van de 0e, 1e en 2e lijn

Naar: netwerksamenwerking tussen de 0e, 1e en 2e lijn

We willen dat inwoners met een zorgvraag snel op de juiste plek terechtkomen. Zodat problemen niet verergeren en onveilige situaties worden voorkomen. Om dat te bereiken moeten we met z'n allen alert zijn: op school, op de sportvereniging, bij het koffiedrinken in het buurthuis. We richten ons op het vroeg signaleren van hulpvragen, het tijdig opschalen en doorverwijzen of (warm) doorgeleiden. Maar ook op nabij zijn met voorzieningen die dat mogelijk maken. En indien nodig grijpen we in. Er op tijd bij zijn vraagt lef van professionals, maar ook een soort omdenken: wat is het daadwerkelijke probleem? En het vraagt lef van de omgeving; we zijn sámen verantwoordelijk voor het veilig opgroeien van en de zorg voor de jeugd.

Waar kunnen we op inzetten? En wat kunnen we daarvoor doen?

Prio 1 Stimuleren samen snel handelen
We gaan uit van vertrouwen in de professional. We pakken nog meer de verantwoordelijkheid voor snel handelen en halen onnodige bureaucratische belemmeringen weg. Zoals belemmeringen in administratieve systemen of in de ruimte die de zorgprofessional krijgt. Dit doen we ook om wachtlijsten weg te werken.

"Vroegsignalering voor jeugdigen werkt beter als we eerder actief ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van gezinnen."

- Zorgprofessional

Prio 2 Versterken van de wijk- en buurtnetwerken

Het belang van werken in netwerken wordt alom onderschreven. In het **wijknetwerk** staat het elkaar kennen, ontmoeten en vinden in de wijk of buurt voorop. De volgende stap is het versterken van de wijknetwerken die vanaf 2016 een impuls hebben gekregen met de nota Nieuw Enschedees Welzijn (NEW). Er is durf nodig om de jas van de eigen organisatie uit te doen. Het gaat niet meer om organisaties maar om eigenaarschap en contact maken; om vakbekwame mensen die (samen)werken aan een doel en doen wat nodig is. Dat is het versterken van de basis in plaats van symptoombestrijding. Als gemeente hebben wij de regierol in het verder vormgeven en versterken van deze wijk- en buurtnetwerken. We zorgen voor een nog betere verbinding in de wijk en buurt met:

- kortere lijnen door laagdrempelige, fysieke aanwezigheid.
- zichtbaar zijn, bijvoorbeeld door ervaringsdeskundigen in te zetten in de wijk, bij het welzijn, bij scholen en bij sportclubs.
- voorlichting.
- de mogelijkheid tot anonieme hulpverlening.

Prio 3 Wijk- en buurtgericht werken met gebruik van data

Het contact met cliënten willen we meer regisseren op basis van hun zorgconsumptie. Daarbij gaat het om de Wmo en Jeugdhulp, maar bijvoorbeeld ook om gebruik van de **Wet Langdurige Zorg (Wlz)** en de **Zorgverzekeringswet (Zvw)**; data die Menzis heeft. Naast de zorgconsumptie kijken we op wijkniveau naar gegevens over bijvoorbeeld schulden, sportiviteit en gezondheid. We betrekken inwoners bij het ophalen en duiden van deze gegevens.

"Leer mensen hoe je alles in en rond huis zelf kunt doen, dan krijgen ze weer een basis om de rest van de wereld aan te kunnen."

- Inwoner

Speerpunt 2. Integrale ondersteuning en samenwerking

Van: vast aanbod vanuit de eigen taak en organisatiebelangen (ieder doet zijn stukje)

Naar: professionals, die samen afgestemde hulp bieden aan de cliënt over de grenzen van de organisaties en wetten heen (we doen het samen)

Voor goede zorg is samenwerking nodig. Tussen de professionals die voor de cliënt werken, maar ook tussen de organisaties: zorgaanbieders, wijkteams en gemeente. Problemen komen vaak niet alleen en het oplossen van één probleem heeft dan geen zin. Daarom moeten we samen een aanpak ontwikkelen voor alle leefgebieden: zorg, inkomen, werk, onderwijs en wonen. Ook de ondersteuning van mantelzorgers hoort daarbij. En het soepel continueren van zorg als een jongere 18 jaar wordt. De complexiteit van meervoudige problematiek vraagt om integrale samenwerking, dat is meer dan alleen doorverwijzen. Ook de werkwijze van organisaties in het sociaal domein moet soms veranderen; minder onderlinge concurrentie en meer samenwerking.

Naast een integrale aanpak rondom de cliënt, willen we de lokale samenwerking tussen zorgaanbieders, wijkteams en gemeente verder versterken. Deze samenwerking komt nu moeilijk tot stand, omdat er verschillende organisatiebelangen zijn en ook verschillende financiële belangen. Hierdoor wordt soms onvoldoende vertrouwen gevoeld om te kunnen samenwerken. De behoefte aan kostenbeheersing leidt bijvoorbeeld tot extra maatregelen die de administratieve lasten verhogen, voor zowel zorgaanbieders als de gemeente. Er zijn al wel goede stappen gezet, zoals de Enschedese klankbordgroep met Wmo- en Jeugdhulpaanbieders en er is geïnvesteerd in contract- en accountmanagement.

Waar kunnen we op inzetten? En wat kunnen we daarvoor doen?

Prio 1 Meer samenwerking tussen zorgaanbieders onderling en binnen de gemeente

Zorgaanbieders moeten onderling meer samenwerken, evenals de verschillende domeinen binnen de gemeente. En samenwerking begint met elkaar kennen. Dit betekent dat medewerkers vanuit hun organisatie tijd moeten krijgen om anderen op te zoeken. Samenwerking is een groot en abstract begrip, dat hanteerbaarder wordt als we ons focussen op de praktijk en de uitvoerders. Op professionals, die vanuit verschillende disciplines beginnen met de vraag aan de

cliënt: 'Wat heeft u nodig?'. Om van daaruit kennis en ervaringen te delen en opgaves gezamenlijk op te pakken. Dat leidt tot gemeenschappelijke beleidsontwikkeling en duurzame samenwerking, zoals de periodieke sociale markt, geïnitieerd door de gemeente. Tijdens deze Twentse markt kunnen (professionals van) zorgaanbieders en (de toegang van) gemeenten elkaar ontmoeten, en kennis/ervaringen uitwisselen over hun werk.

Prio 2 Naar één gemeenschappelijk beleidskader sociaal domein

Dit (gemeentelijke) punt is een randvoorwaarde. Het werken met wijkteams en integraal werken rondom de cliënt, betekent ook dat er een gemeenschappelijk beleidskader en zo mogelijk één integrale verordening voor het sociaal domein komt. Want de speerpunten uit deze nota spelen in het hele sociale domein. We hebben sinds 2019 al een integrale verordening jeugd en maatschappelijke ondersteuning. Bij de volgende aanpassing van deze speerpuntennotitie werken we hier naartoe, gebruikmakend van goede voorbeelden, zoals [de omgekeerde verordening van Stimulanzs](#) of de modelverordening van de VNG. In de verordening van Stimulanzs wordt gewerkt vanuit het cliëntperspectief. De inwoner staat centraal, wat bijvoorbeeld betekent dat de verordening toegankelijker en leesbaarder is.

Prio 3 Onderzoek naar minder aanbieders

Er zijn regionaal ruim 300 aanbieders Wmo en Jeugdhulp die voor meerdere jaren gecontracteerd zijn. Cliënten kunnen zelf hun aanbieder(s) kiezen. In de stad Enschede zijn er circa 85 werkzaam. Keuzevrijheid is een vastgesteld uitgangspunt en we vinden dat dit behouden moet blijven. Maar het toezien op en borgen van de kwaliteit van 300 aanbieders vraagt veel, ook qua administratie, handhaving en toezicht. Bovendien zien we dat cliënten vaak hulp nodig hebben (van bijvoorbeeld een aanbieder of wijkcoach) bij het kiezen van een zorgaanbieder. Daarom wil de gemeente Enschede toe naar minder aanbieders, met behoud van de keuzevrijheid voor inwoners. In het coalitieakkoord:

- is opgenomen dat we gaan sturen op behaalde resultaten door zorgaanbieders en dat we willen toewerken naar strategische partnerships, waarbij minder partners meer verantwoordelijkheid krijgen. Met als uitgangspunt dat we een passend zorgaanbod beschikbaar houden.
- staat dat we gaan onderzoeken of we één zorgaanbieder kunnen koppelen aan een specifieke wijk. Daarbij kijken we ook naar de mogelijkheden voor samenwerkingsverbanden of consortia op wijkniveau, binnen de kaders van de regionale contracten en het **Twents Ondersteunings Model (TOM)**. We nemen landelijke en lokale ervaringen mee om van te leren, zoals het Nieuw Enschedees Welzijn of de pilot **Onderwijs Jeugdhulp Arrangement (OJA)**.

“Ten opzichte van een aantal jaar geleden is de situatie voor de inwoners van Enschede echt verbeterd omdat zij bij één punt terecht kunnen; het wijkteam.”

- Cliënt

“Met de regierol van het wijkteam is integrale samenwerking niet vanzelf gerealiseerd. Om haar regierol goed in te vullen moeten alle partijen (aanbieders, voorliggend) openstaan voor samenwerking.”

- Medewerker wijkteam

“Integrale samenwerking is meer dan een set van afspraken; het is een houding. Moeten we met zijn allen doen. Zit ook in houding en jezelf openstellen voor samenwerking, voor verbinding. Daarom in gezamenlijkheid beleidsontwikkeling.”

- Zorgprofessional

“Van sectorale beleidsdoelen Wmo en Jeugdhulp naar intersectoraal beleid; Wmo en Jeugdhulp zijn geïntegreerd in stadsdeelagenda's en wijkprogramma's, de woonvisie, sportbeleid.”

- Medewerker gemeente

Speerpunt 3. Cliënt (resultaat) voorop

Van: het zorgverleningsaanbod van de aanbieder staat centraal

Naar: de inwoner en wat hij/zij wil bereiken staat centraal

Inwoners zijn verantwoordelijk voor hun eigen gezondheid en welzijn en staan zelf aan het roer van hun hulpvraag. Eventueel samen met ouders en/of anderen, zoals een mantelzorger. Waar nodig kunnen professionals helpen, zonder iets over te nemen. Professionals gaan de cliënt én het resultaat vooropstellen, mede dankzij de invoering van het [Twents Ondersteunings Model \(TOM\)](#). Waar wil de cliënt naartoe werken? Wat gaat goed en wat moet anders? Het resultaat van de cliënt is leidend voor zowel de ondersteuning als de manier van monitoring.

Waar kunnen we op inzetten? En wat kunnen we daarvoor doen?

Prio 1 *Cultuurverandering door verbeteren scholing/training cliëntgericht werken en een gezamenlijk leerprogramma*

Het resultaat voor de cliënt wordt nog te vaak vanuit de professional geformuleerd. Daarom wordt het thema 'werken vanuit de vraag van de cliënt' nog explicieter opgenomen in de reguliere scholing en trainingsprogramma's voor wijkteammedewerkers. We investeren in kennis en vaardigheden; de tijd nemen, luisteren en doorvragen. Welk resultaat wil de cliënt zelf behalen en in welke stapjes? Zodat het traject aansluit bij zijn of haar talenten/kracht en intrinsieke motivatie. Daarnaast willen we de samenwerking tussen de wijkteams en de zorgaanbieders versterken. Enerzijds door op dezelfde manier te gaan werken. Anderzijds door de mogelijkheden voor gezamenlijke scholing/training te onderzoeken, zodat zorgaanbieders en wijkteammedewerkers sámen kunnen leren. Want de omslag naar een andere houding en cultuur vraagt niet alleen om kennis, maar ook om onderling vertrouwen, samenwerken en samen leren. Bijvoorbeeld door bij het uitvragen en opstellen van ondersteuningsplannen en bij de indicatiestelling gezamenlijk op te trekken. Met de menselijke maat en het gezond verstand voorop.

Prio 2 *Cliënt meenemen in de verandering*
Natuurlijk moeten we ook - en vooral - de cliënt zelf (en diens omgeving) meenemen in de cultuurverandering. Cliënten gaan er nu nog vaak vanuit dat alleen de 'traditionele' maatwerkvoorzieningen een oplossing

zijn. Het is aan ons om cliënten te laten zien dat zijzelf centraal staan, met hun ondersteuningsvraag en gewenste resultaat. Waarbij we ruimte geven aan regie en eigen keuzes van cliënten, zodat zij zich kunnen blijven ontwikkelen en participeren in de maatschappij op de manier die ze zelf willen. De in het vorige punt genoemde samenwerking tussen zorgprofessionals en wijkteammedewerkers is juist daarom belangrijk: zij kunnen de cliënt als het ware concreet laten zien wat de cultuurverandering inhoudt.

Prio 3 *Betrekken ervaringsdeskundigen*
Naast het versterken van de samenwerking tussen zorgprofessional en wijkteammedewerker, gaan we vaker ervaringsdeskundigen betrekken. Voor hen is de belevingswereld van de cliënt vaak meer vanzelfsprekend. Bovendien is het voor sommige cliënten makkelijker om hulp te vragen aan en/of een probleem op tafel te leggen bij een ervaringsdeskundige.

Prio 4 *Meer bekendheid geven aan onafhankelijke cliëntondersteuning*
Bij het formuleren van een hulpvraag en het gewenste resultaat, heeft iedere inwoner recht op een onafhankelijke cliëntondersteuner; iemand die niet gebonden is aan de gemeente of een zorgaanbieder. Als gemeente zijn we bij wet verplicht om een onafhankelijke cliëntondersteuner te bieden wanneer cliënten dat wensen. Dit is bij weinig mensen bekend en er wordt dan ook beperkt gebruik van gemaakt. Daarom investeert de gemeente in meer bekendheid en laagdrempelige beschikbaarheid, door aan te sluiten bij het landelijke stimuleringsprogramma dat binnenkort gaat starten.

“We moeten van ‘discussiëren en onderhandelen’ over zorginzet naar collegiale afstemming. Ieder vanuit zijn eigen professionele rol, denkend vanuit het resultaat dat de cliënt wil bereiken.”

- Zorgprofessional

Speerpunt 4. Focus op jeugd en gezin

Van: onveilig ouderschap, uithuisplaatsingen en kinderen van plek naar plek
Naar: elk kind groeit veilig en stabiel op, bij voorkeur binnen een gezinsvorm

De gemeente kent geen specifiek doelgroepenbeleid; we helpen alle inwoners met hulpvragen, volgens de wettelijke kaders. Er is aandacht voor elke kwetsbare inwoner, zorgmijder, mantelzorger en vrijwilliger. Wel wordt expliciet prioriteit aan jeugd en gezin gegeven; dit betekent minder of geen extra inzet op andere groepen, zoals ouderen.

We zien in Enschede te vaak dat kinderen de problemen van hun ouders 'erven', zoals werkloosheid, verslaving, huiselijk geweld of schulden. Het wordt intergenerationele problematiek. Ook zien we kinderen die geboren worden in een onveilige situatie. Het ondersteunen van jeugd en gezin biedt kansen voor de toekomst en vermindert het aantal hulpvragen op de lange termijn. We willen generatieproblemen doorbreken en de veiligheid van kinderen garanderen. Voorwaarde is dat ouders betrokken blijven, tenzij de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen dit niet toelaat.

Waar kunnen we op inzetten? En wat kunnen we daarvoor doen?

Prio 1 Doelmatig organiseren van ondersteuning voor gezinnen met meervoudige problematiek

Hierbij richten we ons niet alleen op het kind, maar op het versterken van het complete gezin en van de opvoeding. Bij multi-probleemgezinnen zetten we nog steviger in op '1 gezin – 1 plan – 1 regisseur'. In het belang van de cliënt respecteren betrokken zorgorganisaties de rol van de regisseur en neemt ieder zijn verantwoordelijkheid. Dit is absoluut noodzakelijk voor effectieve ondersteuning. Zo gaan we het doen:

- ▶ we kennen de oorzaken/achtergrond van verschillende problematieken, zoals interculturele problematiek.
- ▶ daardoor kunnen we effectief maatwerk bieden en de juiste 'doorbraak' realiseren.
- ▶ ook benutten we de ervaring met integraal werken en maatwerk bieden, opgedaan bij de 'inclusieve wijkaanpak'.

- ▶ bovendien gaan we meer werken vanuit een duurzame relatie tussen professional en kind/gezin, zodat ondersteuning op tijd wordt op- of afgeschaald; de lijnen met het eigen netwerk en de school zijn kort.
- ▶ de duur van de ondersteuning hangt af van wat het kind/gezin nodig heeft, al betekent dit niet dat de hulp niet tijdsgebonden is.

Prio 2 Nog meer preventief

Voor kwetsbare gezinnen en gezinnen met intergenerationele problematiek geldt: op tijd erbij zijn; al vanaf min 9 maanden. We minimaliseren het risico op onveilig ouderschap. Dat doen we onder meer door de rol van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) beter te benutten dan tot nu toe. We versterken de bestaande ketensamenwerking tussen voorliggend veld, JGZ, wijkteams, (voor)school en zorgorganisaties. Kennis en expertise zijn hierbij een aandachtspunt; die moeten niet alleen beschikbaar zijn, maar ook goed vindbaar, vooral voor ouders. We zorgen voor kortere lijnen, tijdige signalering en actie, door verantwoordelijkheid te nemen en de coördinatie op te pakken wanneer nodig.

Prio 3 Geen kinderen meer van plek naar plek

We willen voorkomen dat kinderen uit huis worden geplaatst, door passende interventies te ontwikkelen. Voorwaarde voor thuis blijven wonen is dat de veiligheid en de ontwikkeling van kinderen zijn gewaarborgd. Er is een kleine groep kinderen - met een complexe zorgvraag en een kwetsbare thuissituatie - die niet thuis kunnen wonen. Zij gaan nu van plek naar plek, omdat ze niet passen in het bestaande zorgaanbod. Dit heeft grote negatieve effecten voor deze kinderen. Daarom gaan gemeente en (regionaal gecontracteerde) specialistische jeugdhulporganisaties samen zorgdragen voor passende plekken voor deze kinderen.

“Focus op jeugd en gezin biedt de meeste kansen voor de toekomst.”

- Zorgprofessional

Speerpunt 5. (Langer) zelfstandig wonen

Van: de mensen naar de zorg toe

Naar: de zorg naar de mensen toe

De meeste (jong)volwassenen willen zo lang mogelijk, zo zelfstandig mogelijk wonen. Voor kinderen geldt, dat elk kind het recht heeft om op te groeien in een veilige (gezins)situatie. In het kader van de **transformatie** gaan we de zorg naar de mensen toebrengen, in plaats van de mensen naar de zorg. Daarbij houden we rekening met:

- de toename van het aantal ouderen in Enschede de komende jaren.
- specifieke oplossingen en maatregelen die passen bij verschillende inwoners. Niet alleen jeugd en ouderen, maar bijvoorbeeld ook mensen met een licht verstandelijke beperking of psychische problemen.
- de omgeving, zoals de buurt en wijk. Het gaat om de juiste woning voor de juiste persoon op de juiste plek.

We realiseren ons dat er wel een grens is aan het zelfstandig wonen. Bijvoorbeeld wanneer iemand ook met veel en goede ondersteuning niet meer zelf de regie over het eigen leven heeft, of wanneer er te veel van een mantelzorger wordt gevraagd. Voor het realiseren van dit speerpunt is goed overleg en afstemming met woningcorporaties essentieel. Met de gemeente in de regio!

Waar kunnen we op inzetten? En wat kunnen we daarvoor doen?

Prio 1 *Zorgen voor geschikte voorzieningen in de woonomgeving*

Om langer (of eerder) zelfstandig te kunnen wonen, is niet alleen een geschikte woning nodig; het gaat eerst en vooral om een woonomgeving waarin inwoners zich gezien en ondersteund weten. De gemeente richt zich daarom op voldoende, goed bereikbare, algemene voorzieningen in de wijk, zoals een ontmoetingsplek, boodschappendienst, maaltijdservice en klussendienst. We investeren ook in elkaar kennen en het inzetten en versterken van het eigen netwerk met aandacht voor mantelzorgers. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de nieuwe Woonvisie en de prestatieafspraken met de woningcorporaties. Daarnaast:

- helpen we waar nodig mensen over de drempel naar activiteiten en algemene voorzieningen.
- geven we meer bekendheid aan de beschikbare voorzieningen en activiteiten (wat is er te doen, wanneer en voor wie?).

“Voor de een is zelfstandig wonen met ondersteuning een passende oplossing, en voor de ander is samen wonen met ondersteuning een betere oplossing.”

”

- Clientvertegenwoordiger

- wordt geïnventariseerd welke activiteiten/voorzieningen bewoners aansluiten bij behoeften. En hierbij bevorderen we het eigen initiatief (right to challenge).

Prio 2 *Door-ontwikkelen zorg en wonen*

We gaan uit van het scheiden van wonen en zorg. Voor de huisvesting van allerlei inwoners (zoals kwetsbare ouderen, jongeren, mensen met psychische problemen of een licht verstandelijke beperking) is de corporatie belangrijk als partner. Samen met hen wordt voorzien in voldoende, betaalbare woonplekken, optioneel met ambulante ondersteuning. Daarnaast gaan we duurzame gezinsvormen door-ontwikkelen, waaronder pleegzorg en gezinshuizen. Zodat kinderen uit een onveilige thuisituatie toch in een zo normaal mogelijke gezinssituatie kunnen opgroeien. We zetten in op het ontwikkelen van nieuwe woonvormen, zoals begeleid wonen. Ook hierbij wordt aansluiting gezocht bij de nieuwe Woonvisie en de prestatieafspraken met de woningcorporaties. In dat verband wordt de huisvestingvraag en het huisvestingsaanbod in beeld gebracht. Bij al deze woonvormen zijn toezicht en begeleiding essentieel. Zo moeten we bij ouderen monitoren of het zelfstandig wonen nog goed gaat en hebben pleeggezinnen goede begeleiding nodig. Hiermee kunnen we voorkomen dat kinderen te vaak van plek naar plek moeten verhuizen.

Prio 3 *Verbeteren geschiktheid woningen/wonen*

Uiteraard zijn inwoners primair zelf verantwoordelijk voor het levensbestendig maken van hun woning. Er zijn (steeds meer) hulpmiddelen voor op de markt. Daar waar het echt nodig is, ondersteunt de gemeente bij het geschikt maken van een woning. Door aanpassingen aan de woning zelf - zoals een douche of traplift - of via hulpmiddelen die langer thuis wonen ondersteunen, zoals een scootmobiel of maaltijdservice. En we stimuleren het gebruik van **domotica**, zoals bewegingsmelders, automatisch uitschakelen van warmtebronnen en signalering bij het verlaten van de kamer of woning bij dementerende ouderen.

Speerpunt 6. Algemene voorzieningen beter benutten

Van: focus op ondersteuning geven aan de individuele inwoner

Naar: focus op wegnemen van belemmeringen in de samenleving (**inclusieve samenleving**)

We werken aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Ook mensen die een steuntje in de rug nodig hebben. Enschede kent meer dan 500 algemene activiteiten en voorzieningen in wijken en buurten. Denk aan sportverenigingen, kinderboerderijen, speeltuinen en huiskamers van de buurt. Het beleid is erop gericht dat inwoners deze voorzieningen weten te vinden, en professionals kunnen mensen met een hulpvraag ook wijzen op een passende voorziening in de buurt.

De oprichting van de Wijkwijzer is daarvoor een mooi hulpmiddel. Er is een online Wijkwijzer (sociale kaart) op de website van de wijkteams en ieder stadsdeel heeft Wijkwijzer-inlooppunten gekregen. Zo kunnen mensen dichtbij huis terecht met een vraag, probleem of idee. Bijvoorbeeld voor het doen van boodschappen of hulp bij de administratie. De organisatie van de Wijkwijzer werkt nauw samen met de wijkteams en andere partners.

Waar kunnen we op inzetten? En wat kunnen we daarvoor doen?

Prio 1 Cultuuromslag inwoners en professionals
Het benutten van algemene voorzieningen is geen doel op zich. Het doel is: laten zien dat passende zorg gepaard kan gaan met het besparen op maatwerkoplossingen, als een algemene voorziening evenveel of meer oplevert. Dit vergt wel een flinke omslag. Zorgprofessionals worden nog vaak geleid door het systeem van de zorg, en inwoners verwachten ('ik heb recht op') een maatwerkoplossing en geen algemene voorziening. Het begint met informeren, bijvoorbeeld door een 'ambassadeur algemene voorzieningen' te benoemen binnen zorgorganisaties, en door de Wijkwijzer breed onder de aandacht te brengen.

Prio 2 Laagdrempeligheid en toegankelijkheid
Op het vlak van laagdrempeligheid en toegankelijkheid valt nog veel te winnen. Een online of fysieke Wijkwijzer is voor minder vitale/digitale inwoners lastig te begrijpen en/of bereiken. Maar ook jongere inwoners kunnen een maatje gebruiken. Mensen worden meegenomen, toegeleid en begeleid door (geschoolde) vrijwilligers en/of betaalde professionals. Alleen met deze

ondersteuning kunnen we er een duurzaam succes van maken. Al blijkt vrijwilligers vinden soms erg lastig.

Prio 3 Algemene voorzieningen voor verschillende gebruikers

We kunnen niet alle algemene voorzieningen onder één noemer scharen. Zo zijn er grote verschillen in de eisen aan de begeleiding. Een huiskamer van de buurt heeft genoeg aan enthousiaste vrijwilligers, maar wanneer hier bijvoorbeeld ook dementerende mensen komen, zijn professionals vaak onmisbaar. Een deel van de algemene voorzieningen moet meer kwaliteit hebben en ondersteuning bieden dan een 'gewone' wijkvoorziening. Bovendien moeten inwoners openstaan voor alle mede-gebruikers van een voorziening, ook als dat niet vanzelf gaat. Bijvoorbeeld vanwege een onbekende cultuur, beperking of taal. Om aan te sluiten bij wat alle gebruikers nodig hebben, leggen we verbindingen met wat al in buurten en wijken aanwezig is. Zoals de Powercentra, de huiskamers van de buurt, sportverenigingen, speeltuinen, kinderopvang en scholen. Zodat ook vaker coalities tussen de **0e, 1e en 2e-lijns zorgondersteuning** (en tussen **2e-lijns organisaties** onderling) ontstaan, om passende ondersteuning per cliënt te bieden. De kracht van verenigingen willen we daarbij nadrukkelijk gebruiken.

Prio 4 Door-ontwikkelen (digitale) Wijkwijzer
We gaan de digitale Wijkwijzer verder uitbreiden, en vraaggerichter, beter bekend en toegankelijk maken voor inwoners en professionals. Zodat zij op basis van behoefte een voorziening kunnen vinden. Maar ook zodat aanbieders onderling weten wat de ander doet. Een aandachtspunt daarbij is ondersteuning bieden/bereikbaar zijn buiten reguliere openingstijden. Daarnaast gaat de verdere ontwikkeling van de fysieke Wijkwijzer door, waarbij we meer voorliggende partijen willen laten aansluiten onder de vlag Wijkwijzer.

De digitale Wijkwijzer en de fysieke inlooppunten van de Wijkwijzers zijn te vinden via de website van Wijkteams Enschede: www.wijkteamsenschede.nl.

6. Wijze van monitoren

Van: inspanningsgericht

Naar: output- en outcomegericht; het resultaat van de cliënt en het realiseren van **maatschappelijk effect**

In de komende periode wordt het effect gemeten van de aangescherpte speerpunten, zowel op individueel als maatschappelijk niveau. Is de ondersteuning aan inwoners verbeterd? Kan iedereen meedoen? En houden we het sociale stelsel hiermee betaalbaar? Om daar zicht op te krijgen wordt het beleid op 3 onderdelen gemonitord.

We monitoren het beleid op drie onderdelen:

1. Meten resultaten op cliëntniveau

De wijkteammedewerkers houden periodieke evaluatie- en voortgangsgesprekken met cliënten en aanbieders. Waar nodig wordt de ondersteuning opgeschaald, afgeschaald of beëindigd.

2. Meten resultaten op beleidsniveau

Het gaat daarbij om 3 aspecten van de 6 speerpunten:

- Is de cliënt/inwoner tevreden?
- Voldoet de kwaliteit van de ondersteuning?
- Wat is het effect van de speerpunten?

Voor het meten gebruiken we:

- de Twentse monitor sociaal domein
- de lokale managementinfo van wijkteams en gemeente
- verplichte cliënt-ervaringsonderzoeken (CEO) Wmo/Jeugdhulp
- informatie van toezichthouders
- mogelijk een herhaling van het in 2014 en 2016 uitgevoerde IPA-onderzoek (Impact op Participatie en Autonomie) naar de zelfredzaamheid en participatie van Wmo-clieënten

3. Data verrijken met verhalen en ervaringen

Door periodiek verteltafels te organiseren rondom een thema halen we inzichten uit de praktijk op. Deze verteltafels zijn al onderdeel van het kwaliteitssysteem van de wijkteams (Kwaliteitskader Wijkteams Enschede). Voortaan nodigen we ook cliënten en zorgprofessionals aan tafel. Zo creëren we met elkaar een lerend netwerk en wisselen we uit wat goed gaat (om het uit te bouwen), maar ook wat niet goed gaat (om het aan te passen of stop te zetten).

“Gebruik de inzichten van de mensen uit de praktijk. Bestuurders redeneren vanuit geld. Werknemers redeneren vanuit wat goed is.”

- Zorgprofessional

“Ga luisteren bij de wijkteams, verzamel de ervaringen en maak daar plannen op. Doe dat systematisch.”

- Raadslid

7. Betaalbaarheid van de zorg

Van: voortdurende tekorten

Naar: een betaalbaar ondersteuningsstelsel

Het budget dat het Rijk beschikbaar stelt voor de uitvoering van de Wmo en Jeugdhulp is niet toereikend. Bij het uitvoeren van deze taak om passende zorg te bieden is in de periode 2015-2018 een tekort ontstaan, oplopend tot ruim 10 miljoen op jaarbasis.

De belangrijkste oorzaken van het tekort zijn:

- het nog altijd groeiende aantal inwoners dat een beroep doet op zorg.
- de beperkingen bij het sturen op zorgvolume, doordat huisartsen, gecertificeerde instellingen, jeugdartsen en medisch specialisten eigenstandig jeugdhulp in kunnen zetten.
- de vergrijzing.

Bovendien nemen de uitgaven naar verwachting alleen maar toe, onder meer door:

- maatregelen zoals de invoering van het abonnementstarief Wmo.
- juridische uitspraken rondom het resultaatgerichte beleid bij de ondersteuning huishouden.

En ook de eerste signalen over de aanpassing van de landelijke verdeling van middelen voor Jeugd en Wmo zijn niet positief. Om de zorg betaalbaar te houden, moet het gemeentebestuur maatregelen nemen en scherpe keuzes maken.

“Voor verwijzers is ‘geen indicatie voor ons’ niet fijn.”

- Verwijzer

“Een verlies van twee schooljaren is een schade die je nooit meer inhaalt.”

- Jeugdarts

Verkenning over de betaalbaarheid van de zorg

Uiteraard is er ook gesproken over de betaalbaarheid van de zorg en de keuzes die beperkte middelen met zich mee brengen. Dit gesprek leidde niet tot concrete prioriteiten/maatregelen. Deze gesprekspartners (zorgprofessionals, verwijzers, inwoners) vinden het lastig om commitment te geven op maatregelen en eventuele keuzes, vanwege een gebrek aan financieel inzicht en het effect van de voorgestelde maatregelen. Voor de gespreksdeelnemers is het vraagstuk te complex om hierover een advies te formuleren. Over het algemeen was men van mening dat dit een onderwerp is voor het politieke debat in de gemeenteraad. Wel:

- is er draagvlak onder de gesprekspartners om mee te denken over het verbeteren van de toegangsfunctie, als het gaat om het indicatieproces en het verminderen van de administratieve lasten. De tijdwinst die dat oplevert, zou tot kostenbesparing kunnen leiden.
- is er bereidheid om verantwoordelijkheid te nemen voor een bepaalde populatie tegen een realistisch budget, zonder dat dit leidt tot het uitsluiten van bepaalde zorgvragers.

8. Tot slot: hoe verder?

De uitkomst van de dialoog geeft richting voor beleid en uitvoering van de Wmo en Jeugdhulp voor de komende jaren in Enschede. Daarmee is het niet klaar. Er zijn ontwikkelrichtingen en prioriteiten benoemd. Een aantal zaken daarvan lopen al, maar vragen versteviging. Een aantal zaken zijn nieuw. Na positieve besluitvorming over de speerpunten gaan we aan de slag.

Hoe blijf ik op de hoogte?

Op enschede.nl/sociaaldomein/praatmee vindt u meer informatie over hoe de nieuwe speerpunten voor de Wmo en Jeugdhulp tot stand zijn gekomen.

Via [de digitale nieuwsbrief Sociaal053](#) houdt de gemeente Enschede partners in de stad op de hoogte van de ontwikkelingen in het Sociaal Domein in Enschede. De nieuwsbrief Sociaal053 verschijnt onregelmatig, afhankelijk van de ontwikkelingen.

Voor vragen of opmerkingen kunt u een e-mail sturen naar sociaal053@enschede.nl.

Bijlagen

Bijlage 1. Visies en principes als onderleggers voor deze notitie

Uit het coalitieakkoord

“Wij zijn trots om te leven en werken in de mooiste stad van Twente. Onze stad is de plek waar jij mag zijn wie je bent. We helpen elkaar bij tegenslag en komen daar samen sterker uit. We houden oog voor hen die onze hulp écht nodig hebben en zijn dáár waar we een verantwoordelijkheid hebben. Waar dat niet zo is, laten we anderen doen waar ze goed in zijn. We bouwen samen met jou verder aan de stad. Voor nu en voor toekomstige generaties.”

“Enschede kenmerkt zich door stadsdeelgewijs werken en onze wijkteams. Zij vormen de ogen en oren in buurten en wijken. We onderzoeken verbeteringen in onze wijk- en stadsdeelaanpak om doelen dichterbij onze inwoners te brengen.”

“Enschede wil een stad zijn waar iedereen de zorg en ondersteuning krijgt die nodig is. Een stad waar je prettig op kunt groeien en waardig oud kunt worden. We gaan uit van vertrouwen in de inwoner en zorgaanbieder. We streven ernaar maatwerk te leveren als algemene voorzieningen niet toereikend blijken. Zo maken we het speelveld voor inwoners die zorg en/of ondersteuning nodig hebben en professionals eenvoudiger.”

“Kinderen en jongeren zijn de toekomst van onze stad. Daarom focussen we onze zorg op de volgende generatie.”

Bestuursstijl

De gemeente besturen doen we niet alleen en dat kunnen we ook niet alleen. Wij willen een bestuur zijn dat meedenkt in kansen. We willen snel handelen en durven besluiten ook in nieuwe situaties. Waar het gaat om uitproberen, bijsturen en leren geven we ruimte en gaan wij beslissingen niet uit de weg, maar besturen we met lef; We leggen uit wat we doen en waarom. Soms nemen we besluiten die een deel van de Enschedeërs pijn doen. Ook durven we moeilijke beslissingen te nemen zonder te vluchten in alleen procesafspraken; we staan voor ons beleid in het sociaal domein. Dat kan spanning opleveren in individuele gevallen. Het wordt voor ons allemaal de kunst om individuele gevallen niet het speelveld in de gemeenteraad te laten bepalen. Dat

vraagt dat we de consequentie accepteren van de gemaakte keuzes en bijsturen als blijkt dat het beleid voor grote groepen inwoners onacceptabele gevolgen heeft.

Uitgangspunten Sociaal domein

- We houden de zorg betaalbaar.
- We versterken de wijkteams.
- We houden voorzieningen in de wijk toegankelijk.
- We hebben oog voor mantelzorgers en vrijwilligers.
- We bestrijden fraude en misbruik.
- We investeren in meedoen en thuis voelen.
- We willen dat meer Enschedeërs aan het werk gaan.
- We onderkennen de belangrijke maatschappelijke rol van het onderwijs.
- We zoeken naar duurzame oplossingen voor schulden en armoede en helpen nieuwe problemen voorkomen.

Vertrekpunt: inclusieve samenleving

De inclusieve samenleving is het vertrekpunt voor de **transformatie** in het sociaal domein. De mogelijkheden, talenten en eigen regie van de mens staan centraal. Dit is de stip op de horizon waar we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers inhoud aan willen geven. De speerpuntennotitie voor de Wmo en Jeugdhulp is te zien als onderdeel van de inclusieagenda, waar gemeenten gevraagd wordt aan te werken.

Om richting te geven aan de transformatieagenda zijn in Enschede acht **omdenkers** geformuleerd, die inspireren en prikkelen tot anders denken en doen:

- 1. Van overheid naar samenleving.
- 2. Van vangnet naar springplank.
- 3. Van speciaal naar normaal.
- 4. Van individu naar allemaal.
- 5. Van probleem naar persoon.
- 6. Van beperking naar talent.
- 7. Van ontvangen naar wederkerig.
- 8. Van systeemwereld naar leefwereld.

Een groot aantal initiatieven is de afgelopen jaren vanuit de transformatieagenda opgestart. Met een geactualiseerde bestuursopdracht (februari 2019) wordt verder gewerkt om de **transformatie** verder aan te jagen en te borgen.

Op de website van de gemeente Enschede kunt u [meer lezen over de omdenkers](#).

1. Transformatie; de leidende principes

- 1. De bedoeling van ons handelen in het sociaal domein is inwoners helpen duurzaam perspectief voor zichzelf te ontwikkelen en zo hun zelf- en samenredzaamheid te vergroten. Daarbij stemmen we ons handelen af op de mate waarin inwoners hun eigen verantwoordelijkheid (kunnen) nemen. We zorgen ook dat misbruik en oneigenlijk gebruik niet loont.
- 2. Waar onze 'standaard instrumenten' niet voldoen gaan we over op een aanpak op maat, waarbij we een bewuste afweging maken tussen de rechtmatigheid, de kosten en de eigen inzet van de inwoner. Dit betekent dat we bij aanpak op maat zoeken naar de ruimte binnen regelgeving en, waar die ruimte ontbreekt maar wel nodig is, zoeken naar alternatieven.
- 3. We werken vanuit de denk- en leefwereld van de inwoners. Om dit te bereiken bedenken we oplossingen samen met inwoners. En werken we samen: intern als één organisatie en extern met andere organisaties.

Bijlage 2. Overzicht relevante documenten en nota's

Lokaal

- ["Meedoen naar vermogen": raadsvergadering 7 mei 2012](#)
- [Nota inrichting en sturing Jeugdzorg en Wmo vanaf 2015](#)
- [Beleidsplan Jeugdhulp 2015 – 2019: raadsvergadering 30 juni 2014](#)
- [Beleidsplan Wmo 2015 – 2016: raadsvergadering 29 september 2014](#)
- [Transformatieagenda: raadsvergadering 8 juni 2015](#)
- [Nieuw Enschedees Welzijn: raadsvergadering 19 december 2016](#)
- [Evaluatie Jeugdhulp Enschede: overzicht raadsstukken 9 juni 2018](#)
- [Dilemmadocument Jeugdhulp: raadsvergadering 4 december 2017](#)

Regionaal

- [Strategisch inkoopdocument Samen 14](#)
- [Werken aan transformatie in Twente](#)
- [Koersdocument regionale inkoop \(dec. 2017\)](#)
- [Twents Ondersteunings Model 2019-2022](#)
- [Regionaal Transformatieplan Jeugdhulp Twente](#)

Landelijk

- [Evaluatie Hervorming Langdurige Zorg: SCP, 2018](#)
- [Evaluatie Jeugdwet: VWS](#)
- [Derde rapportage Sociaal Domein: SCP](#)
- [Regeerakkoord: Rijksoverheid](#)
- [Programma Langer Thuis: Rijksoverheid](#)
- [Decentralisatie Beschermd Wonen / Maatschappelijke Opvang: VNG](#)
- [Programma de Juiste Zorg op de Juiste Plek: Rijksoverheid](#)

Bijlage 3. Resultaten inventarisatie

- [Informatiekaart resultaten vragenlijst](#)
- [Rapportage Kennispunt Twente](#)

Bijlage 4. Begrippenlijst

0e lijn

Inzet vanuit eigen kracht, op basis van het eigen sociale netwerk (familie, vrienden, mantelzorgers, buren), het lokale netwerk van vrijwilligers en algemene en voorliggende voorzieningen, zoals scholen, sportverenigingen en dergelijke.

1e lijn

Ondersteuning die direct toegankelijk is voor inwoners, gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid, bijvoorbeeld de ondersteuning door wijkteammedewerkers.

2e lijn

Ondersteuning na verwijzing of indicering van het wijkteam, waarbij het gaat om maatwerkvoorzieningen en/of specialistische ondersteuning.

Domotica

Verzamelnaam voor slimme elektronische voorzieningen in woonhuizen, die het wooncomfort en de veiligheid vergroten.

Inclusieve samenleving

Een samenleving waarin iedereen meedoet en ertoe doet, ongeacht achtergrond, inkomen, leeftijd, stoornis of beperking. We willen belemmeringen niet alleen individueel oplossen, maar er als samenleving ook voor zorgen dat er geen belemmeringen meer zijn.

Intramurale voorzieningen

Een intramurale voorziening is een (woon)instelling die dag- en nachtzorg, hulpverlening, begeleiding en eventueel behandeling biedt. Intramuraal = zorg binnen de muren van de instelling.

Maatschappelijk effect

De verandering die we voor of bij de wijk, buurt en/of inwoners willen bereiken.

Omdenkers inclusieve samenleving

Richtinggevende zinnen die inspireren en prikkelen tot anders denken en doen. En helpen aangeven waar we naartoe willen met een inclusieve samenleving.

Pilot Onderwijs Jeugdhulp Arrangement (OJA)

Deze pilot wil het mogelijk maken dat kinderen sneller ondersteuning krijgen. Met name op school, waar ze een groot deel van de dag doorbrengen.

Twents Ondersteunings Model (TOM)

De zorg voor de Wmo en Jeugdhulp voor de Twentse gemeenten is ingekocht aan de hand van het Twents Ondersteunings Model. Centraal hierbij: resultaatgericht werken, integraal werken rond de inwoner en het gezin, en niet langer denken in producten. De inwoner, toegangsmedewerker en zorgaanbieder krijgen meer vrijheid om samen een ondersteuningstraject op te zetten, dat aansluit op de behoefte van de inwoner en gebaseerd is op zijn/haar eigen kracht. In het streven naar goede kwaliteit van de zorg, is geen ruimte voor aanbieders die geen kwaliteit willen of kunnen bieden.

Transformatie

Transformatie betekent letterlijk gedaanteverwisseling. In het kader van het sociaal domein, gaat het om de verandering naar een duurzaam sociaal stelsel van maatschappelijke ondersteuning, waarin eigen kracht voorop staat en minder inzet van specialistische zorg nodig is.

Welzijnswerk

Welzijnswerk sluit aan bij de vraag en behoefte van inwoners en wijken. Het is gericht op het welzijn van inwoners en wordt uitgevoerd door maatschappelijke instellingen met vrijwilligers en/of door professionele organisaties. Welzijnswerk is de achterwacht voor inwonersinitiatieven en het voorportaal van de zorg. Het wordt op vele manieren vormgegeven door inwoners(initiatieven), vrijwilligers, stichtingen met een professioneel bestuur, stichtingen met een vrijwilligersbestuur en professionele welzijnsaanbieders.

Wijknetwerken

Een wijknetwerk is een verzameling van organisaties en initiatieven die samenwerken in een wijk. Vaak is het doel van een wijknetwerk om een plezierige woonomgeving te creëren voor bewoners, of om organisaties en professionals in de wijk beter te laten samenwerken.

Wet langdurige zorg (Wlz)

Zorg vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz), is zorg met verblijf in een instelling. Zorg vanuit de Wlz wordt geboden als iemand blijvend is aangewezen op 24 uur per dag zorg of permanent toezicht.

Zorgverzekeringswet (Zvw)

Volgens de Zorgverzekeringswet (Zvw) moet iedere inwoner in Nederland een zorgverzekering hebben.